

STRESZCZENIE ROZPRAWY DOKTORSKIEJ

Data opracowania streszczenia: 3.04.2018

Autorka rozprawy: mgr Julianna Redlich

Promotor rozprawy: dr hab. prof. UWrs Urszula Bonter

Temat rozprawy: „Zapomniany Opiniotwórca. Carl Busse (1872–1918) – pisarz, krytyk literacki, publicysta”

Urodzony w drugiej połowie XIX wieku na terenie Prowincji Poznańskiej Carl Busse był za życia cieszącym się popularnością poetą i pisarzem oraz znaczącym publicystą i krytykiem literackim. W 1892 roku wydał swój pierwszy tomik poezji *Gedichte*, który z miejsca przyniósł mu sławę. W dużej mierze, za sprawą entuzjastycznej recenzji poważanego wówczas historyka literatury, Ericha Schmidta. Sukces ten pomógł młodemu poecie w sfinansowaniu studiów filologiczno-filozoficznych w Berlinie i Rostocku, po których ukończeniu osiadł na stałe w Berlinie. Ponadto przychylne recenzje tomiku umożliwiły nawiązanie kontaktów z wpływowymi osobistościami życia literackiego i redaktorami czasopism literackich. Samodzielnie podejmowane próby redaktorskie, współpraca z poczytnymi organami Cesarstwa Niemieckiego i Austrii (głównie Wiednia) oraz uzyskanie tytułu doktora sprawiły, że już na początku XX wieku Busse był jednym z najbardziej znanych krytyków literackich w Niemczech. Dzięki temu mógł wywierać szczególnie wpływ zarówno na czytelników, wydawców, jak i samych pisarzy. Od 1904 (dzięki posadzie głównego recenzenta popularnego periodyku *Velhagen & Klasing's Monatshefte*) ta pozycja dodatkowo umocniła się.

Busse od początku kariery wykorzystywał swoje wpływy i doskonalił umiejętności marketingowe. Osiągnięcie prominentnego stanowiska w wydawnictwie *Velhagen & Klasing*, wówczas należącego do grona najbogatszych niemieckich wydawnictw, ustabilizowało sytuację finansową rodziny Busse. Rozwinięcie strategii „samodowartościowania” (*Selbstaufwertungsstrategie*), polegającej na docenianiu w swoich recenzjach takich autorów, do których Busse sam był porównywany przez innych krytyków, jak i jego znakomite rozeznanie ówczesnego rynku literackiego, pomogły mu w osiągnięciu najwyższego celu, jakim była współpraca z czasopismami, które gwarantowały najwyższe honoraria. Za sprawą tego pragmatycznego podejścia do pisarstwa oraz będąc świadomym ograniczeń swojego literackiego talentu dokonywał szeregu rentownych działań. Jednym z nich było wpisanie się w nurt pisarstwa masowego, trywialnego. W tym duchu tworzył prace historycznoliterackie (*triviale Literaturgeschichtsschreibung* w rozumieniu badacza Rainera Rosenberga) i dzieła epickie, dołączając do nurtu *Ostmarkenliteratur*, czyli swoistej „literatury małych ojczyzn”, która zrodziła się na terenie Prowincji Poznańskiej.

Busse ponadto umiał połączyć działania zorientowane na własne zyski z bezinteresownością. Z uwagi na trudne przeżycia z wczesnej młodości – utrata rodziców, perypetie finansowe, frustrujące poszukiwania wydawcy – pisarz zdecydował się wspierać uzdolnionych, początkujących poetów. Dzięki jego wstawiennictwu i wsparciu finansowemu swoje tomiki wydali między innymi Hermann Hesse, Alfons Paquet, Agnes Miegel i Anna Ritter.

Nagła śmierć, spowodowana gripą „hiszpanką” w czasie powrotu z frontu wschodniego, a także znaczące zmiany polityczne i kulturowe po I wojnie światowej, skutkowały szybkim wygaśnięciem sławy Carla Busse. Choć dziś należy do autorów zapomnianych, analiza jego życia, działalności pisarskiej i krytycznoliterackiej pomagają w zrozumieniu procesów rynku literackiego w Niemczech u schyłku XIX wieku. Dotychczas niezbadane materiały archiwalne stanowią także wkład w poszerzenie wiedzy na temat pracy redakcji poszczególnych, dotąd mało zbadanych czasopism literackich, jak i przyjrzeniu się pracy i działalności pisarza w okresie burzliwych przemian społeczno-kulturowych przełomu wieków.

Julianna Redlich